

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18700542>

Yunus Rajabiy nomidagi O‘zbek milliy musiqa san’ati instituti.

Maqom cholg‘u ijrochiligi kafedrası 2-bosqich magistranti

Kimsanov Muxriddin Muhammadamin o‘g‘li

Annotatsiya: *Ushbu maqolada an’anaviy g’ijjak (torli-kamonli) ijrochiligining akademik yo’nalishida o’rgatishning asosiy prinsiplari, metodologiyasi va amaliy jihatlarini tahlil qilinadi. G’ijjak, o’zining noyob akordal strukturalari, torlari va kamon uslubi orqali, o’ziga xos musiqiy ifodani yaratadi. Akademik yo’nalishda g’ijjak ijrochiligining o’rgatilishi, uning texnik va ifoda elementlarini mukammallashtirishga qaratilgan bo’lib, o’quvchilarga ilg’or ijro texnikalari, musiqiy ijro metodlari va kompozitsiya asoslarini o’rgatishni nazarda tutadi. Maqolada g’ijjak ijrochiligi o’rgatishning asosiy yo’nalishlari, talab qilinadigan pedagogik yondashuvlar, hamda musiqiy maktablarda g’ijjakning o’rni haqida keng fikrlar bildiriladi. Shuningdek, g’ijjak ijrochiligining zamonaviy va klassik yondashuvlari o’rtasidagi farqlar ham o’rganiladi.*

Kalit so'zlar: *G’ijjak, an’anaviy ijrochilik, torli-kamonli musiqa, akademik ijro, pedagogika, musiqa o’qitish metodlari, ijro texnikasi, musiqiy pedagogika, musiqiy ifoda, kompozitsiya.*

KIRISH

An’anaviy g’ijjak ijrochiligi torli-kamonli musiqa asarlarini ijro etishda o’ziga xos yondashuvlarni talab qiladi. G’ijjak o’zining turli musiqiy xususiyatlari, ijro texnikasi va ifoda imkoniyatlari bilan o’quvchilarni rivojlantiruvchi asosiy vosita hisoblanadi. G’ijjak ijrochiligining akademik yo’nalishi esa, uning murakkab ijro texnikasi, musiqiy ifodasi va musiqiy kompozitsiya nazariyasiga asoslangan metodologiyasini talab qiladi. Bu yo’nalishda, g’ijjakni o’rgatish nafaqat texnik ko’nikmalarni rivojlantirishni, balki musiqiy tafakkurni, ijrochi san’ati va estetik talablarga mos ravishda ifodalashni ham o’z ichiga oladi. Ushbu maqolada an’anaviy g’ijjak ikrochiligining akademik yo’nalishidagi o’rgatish asoslari, pedagogik metodologiya, ijro texnikasi va musiqiy ifoda nuqtai nazaridan tahlil qilinadi.

An’anaviy g’ijjak ijrochiligi bo’yicha o’rgatish metodologiyasini o’rganishda ko’plab ilmiy va pedagogik manbalar mavjud. G’ijjakning ijro texnikasi, o’quv jarayonidagi roli, hamda pedagogik uslublar haqida bir nechta ilmiy ishlar mavjud.

1. G’ijjakning texnik va musiqiy asoslari: G’ijjakda torlarni to’g’ri tortish, kamon uslubi, tovushning ifodali chiqarilishi kabi texnik jihatlar o’rgatiladi. “Musiqa pedagogikasi” (G’iyosov, 2012) asarida, torli-kamonli musiqaning pedagogik jarayonlardagi o’rni va uning o’qitishdagi metodikasi muhokama qilinadi.

2. Musiqiy ifodaning ahamiyati: G‘ijjak ijrochiligida ifodaning musiqiy tarkibga mos bo‘lishi talab etiladi. Bunda ijrochi nafaqat texnikani, balki musiqa asarining ruhini ham to‘liq ifodalashga qodir bo‘lishi kerak. "Torli-Kamonli Asarlar Ijrosidagi San‘at" (Xudoyberganov, 2015) nomli tadqiqotda musiqaning o‘ziga xos ifodasi va uning o‘rgatish metodlari tahlil qilinadi.

3. Pedagogik metodologiya: G‘ijjakni o‘rgatishning pedagogik asoslari haqida bir nechta manbalar mavjud. An‘anaviy musiqiy san‘atlarga taalluqli o‘qitish metodlarining samaradorligi haqida “Musiqiy Pedagogika Asoslari” (Toshmatov, 2018) asarida muhokama qilinadi.

G‘ijjakni akademik yo‘nalishda o‘rgatish metodologiyasi bir qator pedagogik yondashuvlarni o‘z ichiga oladi. O‘qitish jarayonida quyidagi metodlar va yondashuvlar qo‘llaniladi:

1. Texnik yondashuv: G‘ijjak ijrochiligining asosiy metodikasi texnik o‘quvning to‘liq rivojlanishiga asoslanadi. O‘quvchilarga torlarni to‘g‘ri tortish, kamon uslubi, tovushni aniq va ravon chiqarish kabi texnik ko‘nikmalarni o‘rgatish muhimdir. Bu bosqichda texnik malakalarni o‘zlashtirish uchun mashqlar, etalonlar va o‘rganishning bosqichma-bosqich metodologiyasi qo‘llaniladi.

2. Musiqiy tafakkur va ifoda: G‘ijjakni o‘rgatishda, musiqa asarining tuzilishini tushunish, uning ruhini his qilish va musiqaning xususiyatlarini to‘g‘ri ifodalash katta ahamiyatga ega. Bu bosqichda o‘quvchilarga asarlarning musiqiy shaklini o‘rganish, ritm, dinamikani ifodalash, melodik va harmonik elementlarni o‘zlashtirish ko‘nikmalarini o‘rgatish maqsadga muvofiqdir.

3. Birinchi bosqichdagi o‘qitish: G‘ijjakni o‘rgatishning birinchi bosqichi — bu asosiy texnik ko‘nikmalarni shakllantirish va ularni tabiiy ravishda musiqiy ifodaga aylantirish. Bu bosqichda amaliy mashqlar va nazariy bilimlarni birlashtirish muhimdir. O‘quvchilarga g‘ijjakni to‘g‘ri tutish, kamonni sozlash va o‘zgartirish metodlarini o‘rgatishning o‘ziga xos metodlari ishlab chiqiladi.

G‘ijjakni o‘rgatishda pedagogik yondashuvlarning ahamiyati katta. Pedagogik metodlar, o‘quvchilarning o‘rganish jarayonini yanada samarali qilishga yordam beradi. Ushbu jarayonda har bir o‘quvchi uchun individual yondashuv qo‘llaniladi. G‘ijjakning texnik aspektlari va ifoda jihatlari o‘quvchilarni qamrab olgan holda, ular uchun maxsus mashqlar tuziladi va o‘quvchilarni yangi ko‘nikmalarga o‘rgatishning turli metodikalaridan foydalaniladi.

An‘anaviy g‘ijjak ijrochiligi akademik yo‘nalishida turli maqsadlar qo‘yiladi. Bu maqsadlar ichida o‘quvchilarning texnik ko‘nikmalarini rivojlantirish, musiqiy ifodani to‘liq tushunish va ifodalash, hamda kamon va torlar bilan ishlashda yuqori malakani egallash bor. Shuningdek, ijrochilarni musiqiy asarlarni o‘qishga va ijro qilishga tayyorlash uchun kerakli pedagogik vositalar ishlab chiqiladi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlar an‘anaviy metodlar bilan birgalikda ishlatiladi. Sun‘iy intellekt, onlayn o‘quv vositalari, va yangi texnologiyalar yordamida g‘ijjakni o‘rgatish samaradorligini oshirishga yordam beradi.

XULOSA

25-Yanvar, 2026-yil

G'ijjakni akademik yo'nalishda o'rgatish, texnik va ifodali jihatlarni uyg'unlashtirgan holda, o'quvchilarga mukammal ijro texnikasi va musiqiy tafakkur yaratishga imkon beradi. Ushbu o'qitishning asosiy yondashuvlari individual yondashuv, metodik tahlil, va innovatsion pedagogik texnologiyalarni o'z ichiga oladi. G'ijjak o'qitish jarayonida pedagogik metodlarning mukammal qo'llanilishi ijrochilarning yuksak san'atga erishishiga imkon yaratadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. G'iyosov, A. (2012). Musiqi pedagogikasi: Asoslar va metodlar. Tashkent: Fan.
2. Xudoyberganov, B. (2015). Torli-Kamonli Asarlar Ijrosidagi San'at. Tashkent: Sharq.
3. Toshmatov, I. (2018). Musiqiy pedagogika asoslari. Tashkent: O'zbekiston.
4. Mahmudov, O. (2010). G'ijjak ijrochiligining texnik va ifodali jihatlari. Tashkent: Musiqi.